

De bijen hebben hun wintervoer ontvangen en als u het goed gedaan hebt, kunnen ze met hun voorraad toe tot het volgende seizoen. Toch kunnen ze, als het mooi najaarsweer is, gedurende lange tijd behoorlijk wat nectar en stuifmeel binnen brengen. De moeilijkheid is dat je bij het voeren voor de winter geen rekening kunt houden met mooie herfstdagen. Wie, zoals ik, vrij veel bloeiende klimop (*Hedera* spp.) in de nabijheid van de stand heeft staan, is aan het begin van het nieuwe bijenseizoen soms verbaasd over de hoeveelheid wintervoer die nog aanwezig is. Ze moeten er dus nog aardig wat bij gehaald hebben.

Behalve met nectar komen de bijen op mooie najaarsdagen ook met klompjes stuifmeel naar de kast. Dat is zeker zo belangrijk als de nectar, want stuifmeel hebben we niet bijgevoerd. De laatste jaren hebben we in het najaar vrij veel dagen met mooi weer gehad, de winters waren mild, waardoor de broedloze periode maar kort was. De voorraad stuifmeel als eiwitbron voor het broed is heel belangrijk. Afgelopen winter bloeiden er al vroeg veel bolgewassen, maar door de late vorst en lage temperaturen hebben de bijen

Bloeiende klimop (*Hedera* spp.). Foto Richpav.

Dracht

er weinig van kunnen halen. Terwijl ze toch al een behoorlijk broednestje hadden. Drachtplanten die in het najaar nog lang door bloeien zijn daarom belangrijk.

Weinig bloeiende houtige gewassen

Er zijn niet veel kruidachtige of houtige gewassen die in het najaar veel dracht geven. Een heel belangrijke is de volwassen vorm van klimop. In haar jeugd stadium is het een klimplant, maar in het volwassen stadium groeit ze als een struik. Door kruipende ranken in de

de dag bijen met stuifmeel naar de kast vliegen. Ook de sneeuwbes (*Symphoricarpos albus*) kan vrij lang doorbloeien en de weinig opvallende, kleine bloempjes worden goed bezocht. Als je een herfstdag hebt met mooi weer, dan is de temperatuur vaak maar een paar uur hoog genoeg om te vliegen. Bijen blijven daardoor in de buurt van de stal. Ook voor het loslaten van stuifmeel en de afscheiding van nectar is een hogere temperatuur nodig. Daarom is de dracht in dit jaargetijde in ons land in het algemeen gering.

akkerbouwgebieden betekenen dat de bijen hun wintervoorraad nog aardig aan kunnen vullen.

Laatbloeiende tuinplanten

Bij de kruidachtige tuinplanten zijn het vooral de enkelbloemige herfststers die nog vrij lang stuifmeel leveren. Er is een groot aantal vroeg- en laatbloeiende rassen. Door eind mei, begin juni een deel van de scheuten te toppen, kun je de bloei over een langere periode spreiden. Ditzelfde kun je ook doen bij perzikkruid (*Persicaria amplexicaule*). Bij andere laatbloeiende vaste planten en eenjarigen zie je in een mooi najaar nog laat bloemen die bezocht worden, zoals *Rudbeckia* soorten, zonnebloem en fuchsia. Door de geringe bloei in de herfst zie je soms bijen op planten waarop in de zomer nauwelijks of geen bijen te zien zijn. Of er van deze planten in dit jaargetijde nog iets te halen valt, is moeilijk te zeggen. Mogelijk worden ze aangelokt door de kleur. Met het oog op klimaatverandering, is het wel gewenst om meer aandacht te schenken aan najaarsbloeiers. Speculeer bij het voeren voor de winter niet op een bijdrage van de eventuele herfstbloeiers. Hoewel dat soms in Zeeland wel mogelijk is. Het bijenvolk moet voldoende voorraad hebben om zonder najaarsdracht ruimschoots het voorjaar te halen. Ook als het een laat voorjaar wordt. ●

in het najaar

jeugdvorm bij een boomstam te planten en omhoog te leiden, zullen deze ranken snel in het volwassen stadium overgaan en gaan bloeien. De volwassen vorm is als struik te koop en de laatste jaren veel aangeplant. Aan de basis van deze struiken kunnen ranken in het jeugd stadium uitgroeien tot de volwassen vorm. Als deze niet tijdig weg genomen worden, kunnen ze gaan woekeren. Om de struiken goed in vorm en bloemproductie te houden, is het goed om ze ieder voorjaar met de heggenschaar te scheren. Ranken van planten in de jeugd vorm wortelen gemakkelijk, maar scheuten van de volwassen vorm wortelen veel moeilijker. Hoewel ze onderling veel op elkaar lijken, zijn er vrij veel rassen die verschillen in bloeitijd, bladgrootte en andere eigenschappen. Klimop levert nectar die een vrij donkere honing geeft met een wat zware smaak. Aangezien de bloei laat valt zullen er weinig imkers zijn die deze nog oogsten.

Een andere houtige laat-, of moet ik zeggen, vroegbloeiër is *Prunus subhirtella* 'Autumnalis'. Bij deze *Prunus* gaan de eerste bloemen vaak al open als de laatste bladeren nog aan de boom zitten. In een mooi najaar kan zij goed bloeien. Bij vorst stopt de bloei om daarna bij hogere temperatuur opnieuw door te gaan. Om profijt van deze *Prunus* als drachtplant te hebben zijn er warme herfst- of winterdagen nodig en moet hij dicht bij de bijenstand staan. Dan zie je midden op

Groenbemesters

De laatste jaren bloeiden veel groenbemesters die boeren na de graanoogst hadden ingezaaid, massaal door het mooie nazomerweer. Wanneer je met weinig moeite volken bij deze percelen kunt plaatsen, kunnen de bijen hun wintervoorraad op mooie dagen nog redelijk aanvullen. Verwacht geen al te grote dracht meer in dit jaargetijde. Door de warmte en de droogte was de graanoogst dit jaar bijzonder vroeg, wat kan betekenen dat bladrammenas en gele mosterd al vroeg in bloei zullen komen. Dit kan voor imkers in

Prunus (Prunus subhirtella 'autumnalis') in bloei. Foto Martina Simonazzi.